

شش کلاه تفکر

ادوارد دوبونو

مترجم

منصور فلاحتی نوین

فهرست

۷	پیش‌گفتار.....
۱۳	فصل ۱: مقدمه.....
۲۹	فصل ۲: شش کلاه، شش رنگ.....
۳۳	فصل ۳: به کارگیری کلاه‌ها.....
۴۳	کلاه سفید.....
۴۵	فصل ۴: کلاه سفید (واقعیت‌ها، ارقام و اعداد).....
۵۱	فصل ۵: کلاه سفید تفکر (واقعیت از آن کیست؟).....
۵۵	فصل ۶: کلاه سفید تفکر (روش ژاپنی داده‌ها).....
۵۹	فصل ۷: کلاه سفید تفکر (واقعیت‌ها، حقیقت و فلاسفه).....
۶۵	فصل ۸: کلاه سفید تفکر (چه کسی کلاه را بر سر می‌گذارد؟).....
۶۹	فصل ۹: خلاصه‌ای از کلاه سفید تفکر.....
۷۱	کلاه قرمز.....
۷۳	فصل ۱۰: کلاه قرمز (هیجانان و احساسات).....
۷۵	فصل ۱۱: کلاه قرمز (جایگاه احساسات در فرایند تفکر).....
۷۹	فصل ۱۲: کلاه قرمز تفکر (الهامات، ادراکات، حدس و گمان‌ها).....
۸۵	فصل ۱۳: کلاه قرمز تفکر (لحظه به لحظه).....
۸۹	فصل ۱۴: کلاه قرمز تفکر (استفاده از احساسات).....
۹۵	فصل ۱۵: کلاه قرمز تفکر (زبان احساسات).....
۹۹	فصل ۱۶: خلاصه‌ای از کلاه قرمز تفکر.....
۱۰۱	کلاه سیاه.....
۱۰۳	فصل ۱۷: کلاه سیاه تفکر (احتیاط و مراقبت).....
۱۰۷	فصل ۱۸: کلاه سیاه تفکر (محتوا و فرایند پردازش).....
۱۱۱	فصل ۱۹: کلاه سیاه تفکر (گذشته و آینده).....
۱۱۵	فصل ۲۰: کلاه سیاه تفکر (مسئله‌ی افراط در استفاده از کلاه سیاه).....

- فصل ۲۱: خلاصه‌ای از کلاه سیاه تفکر..... ۱۱۷
- کلاه زرد..... ۱۱۹
- فصل ۲۲: کلاه زرد تفکر (گمانه‌زنی‌های مثبت‌اندیشانه)..... ۱۲۱
- فصل ۲۳: کلاه زرد تفکر (طیف مثبت‌گرایی)..... ۱۲۵
- فصل ۲۴: کلاه زرد تفکر (دلایل و پشتیبانی‌های منطقی)..... ۱۲۹
- فصل ۲۵: کلاه زرد تفکر (تفکر سازنده)..... ۱۳۱
- فصل ۲۶: کلاه زرد تفکر (گمانه‌زنی‌ها)..... ۱۳۷
- فصل ۲۷: کلاه زرد تفکر (ارتباط کلاه زرد با اخلاقیات)..... ۱۴۳
- فصل ۲۸: خلاصه‌ای از کلاه زرد تفکر..... ۱۴۷
- کلاه سبز..... ۱۴۹
- فصل ۲۹: کلاه سبز تفکر (تفکر خلاقانه)..... ۱۵۱
- فصل ۳۰: کلاه سبز تفکر (تفکر خلاق)..... ۱۵۷
- فصل ۳۱: کلاه سبز تفکر (حرکت به‌جای قضاوت)..... ۱۶۱
- فصل ۳۲: کلاه سبز تفکر (نیاز به محرک)..... ۱۶۷
- فصل ۳۳: کلاه سبز تفکر (امکان‌های جایگزین)..... ۱۷۵
- فصل ۳۴: کلاه سبز تفکر (شخصیت و مهارت)..... ۱۸۳
- فصل ۳۵: کلاه سبز تفکر (چه بلایی بر سر عقاید می‌آید؟)..... ۱۸۷
- فصل ۳۶: خلاصه‌ای از کلاه سبز تفکر..... ۱۹۱
- کلاه آبی..... ۱۹۳
- فصل ۳۷: کلاه آبی تفکر (نظارت بر فرایند تفکر)..... ۱۹۵
- فصل ۳۸: کلاه آبی تفکر (تمرکز)..... ۲۰۱
- فصل ۳۹: کلاه آبی تفکر (طراحی یک برنامه)..... ۲۰۷
- فصل ۴۰: کلاه آبی تفکر (خلاصه‌ها و نتایج)..... ۲۱۳
- فصل ۴۱: کلاه آبی تفکر (کنترل نظارت)..... ۲۱۷
- فصل ۴۲: خلاصه‌ای از کلاه آبی تفکر..... ۲۲۳
- فصل ۴۳: مزایای روش شش کلاه..... ۲۲۵

فصل ۱

مقدمه

در نظر بگیرید که گوزنی در آفریقا در علفزار به چرا مشغول است. ناگهان صدایی می‌شنود و بی‌درنگ همه‌ی گله که خطری را احساس کرده‌اند به تکاپو می‌افتند طوری که شیر را به محض خروج از علفزار تشخیص می‌دهند و بدین‌سان قادر به فرار می‌شوند. این‌چنین حساسیتی که از فعال شدن مغز و دلیل میزان کارآیی آن حکایت دارد، بخش کلیدی موضوع بحث ما خواهد بود.

ممکن نیست به یکباره بتوان در همه‌ی جهات حساس بود و نسبت به آن‌ها واکنش نشان داد همچنان که ممکن نیست چوب گلفی را آن‌گونه طراحی کرد که هم بتواند بهترین کارآیی را برای ضربات بلند داشته باشد و در عین حال بهترین چوب برای ضربات کوتاه در هدایت توپ به سوراخ باشد. از این روست که ضرورت استفاده از روش شش کلاه نمایان می‌شود. این روش اجازه می‌دهد که مغز حساسیت خود را در جهات مختلف و در زمان‌های مختلف به حداکثر برساند. بهتر است بدانید که امکان ندارد بتوان حساسیت حداکثری را در جهات مختلف، در آن واحد به دست آورد.

فصل ۲

شش کلاه، شش رنگ

هر یک از این شش کلاه دارای رنگی است، شامل: سفید، قرمز، سیاه، زرد، سبز و آبی. رنگ‌ها معرف نام و نشان کلاه‌ها هستند.

من می‌توانستم نام‌هایی یونانی را برای تشخیص نوع تفکر هر یک از موارد بالا برگزینم تا برای برخی افراد گیراتر و خوشایندتر باشند، ولی در آن صورت این روش دارای ارزش علمی کم‌تری می‌شد، چون یادآوری نام‌ها دشوارتر می‌شدند.

می‌خواهم متفکرین کلاه‌ها را در تصور خود به عنوان کلاه‌های واقعی بپندارند. استفاده از رنگ‌ها برای تحقق این امر اهمیت دارد. با چه روش‌های ممکن دیگری می‌توانستید تمایز کلاه‌ها را از هم تشخیص دهید؟ انتخاب شکل متفاوت برای کلاه‌ها نیز برای یادگیری سخت و گیج‌کننده است. بنابراین، رنگ‌ها تصور کردن را آسان می‌کنند. رنگ هر کلاه با وظیفه و کارکرد آن پیوند دارد.

کلاه سفید: سفید رنگی بی‌طرف، خنثی و عینی‌گراست. کلاه سفید به واقعیت‌ها و اشکال عینی مربوط می‌شود.

کلاه قرمز: قرمز رنگ خشم، غضب و هیجان است. کلاه قرمز دیدگاه‌های هیجانی

را نشان می‌دهد.

کلاه سیاه: سیاه رنگ حزن و جدیت است. کلاه سیاه دارای بار احتیاط و دقت نظر است. این کلاه ضعف در یک نظر را نشان می‌دهد.

کلاه زرد: زرد رنگ آفتابی و مثبتی است. کلاه زرد خوش‌بینی و امیدواری و تفکر مثبت را نشان می‌دهد.

کلاه سبز: سبز رنگ سبزه‌زار، فراوانی و حاصل‌خیزی و رشد است. کلاه سبز نشانه‌ی خلاقیت و اندیشه‌های نوست.

کلاه آبی: آبی رنگ آرامش و آسمان است که بالاتر از هر چیزی است. کلاه آبی پیوندی نزدیک با کنترل، سازمان‌دهی اندیشه و بهره‌گیری از دیگر کلاه‌ها را دارد.

اگر رنگ‌ها و پیوند آن‌ها را با هر یک از کلاه‌ها به خاطر بسپارید در آن صورت در خواهید یافت که وظیفه‌ی هر یک از کلاه‌ها چگونه است. در ضمن ممکن است کلاه‌ها را دوتا دوتا در نظر بگیرید. برای مثال:

سفید و قرمز

سیاه و زرد

سبز و آبی

در عمل همیشه کلاه‌ها را با رنگ‌شان می‌شناسند نه با وظیفه و نقش کاری آن‌ها. دلیل آن هم این است که مثلاً اگر از کسی بخواهید که واکنش هیجانی خود را نسبت به امری نشان دهد، به احتمال زیاد پاسخ صادقانه‌ای از او دریافت نخواهید کرد زیرا افراد فکر می‌کنند هیجانی بودن واکنش درستی نیست. ولی اصطلاح کلاه قرمز خنثی است. می‌توان به راحتی از کسی خواست که کلاه سیاه را برای لحظه‌ای از سر بردارد ولی نمی‌توان از او خواست که از احتیاط زیاد بپرهیزد. خنثی بودن رنگ‌ها این امکان

را فراهم می‌آورد که از کلاه‌ها بدون خجالت استفاده شود. در این‌جا تفکر به یک بازی با قواعد خودش تبدیل می‌شود نه یک موضوع برای ترغیب و تقبیح، پس می‌توان به طور مستقیم به کلاه‌ها رجوع کرد.

... میل دارم کلاه سیاه را از سر برداری. یا

... برای دقایقی کلاه قرمز تفکر را بر سر بگذار. یا

... کلاه زرد تفکر کافی است، حالا کلاه سفید را بر سر بگذار.

وقتی با افرادی که این کتاب را نخوانده‌اند یا کسانی که از خاصیت نمادین شش کلاه بی‌خبرند مواجه می‌شوید، توضیحی درباره‌ی هر رنگ، به سادگی، ویژگی کلاه‌ها را مشخص می‌سازد. سپس می‌توانید با ارائه‌ی یک نسخه از کتاب به این افراد جهت مطالعه، نتایج را پی‌گیری کنید.